

NICOLAE MĂRGINEANU: PSIHOLOGIA GERMANĂ CONTIMPORANĂ.
(Cluj, 1938.)

A lélektan ma már kétségtelenül saját módszereivel dolgozó, gyakorlati értékű tudomány. Története nemcsak száraz adathalmaz és kutató munkásságainak gondolat- és élet-története. Ennek, az emberi gondolkodáshoz legközelebb álló tudományágnak a fejlődése ugyanakkor az egész szellemi élet fejlődését is magában hordja. Nincs még tudomány, amelynek története ennyire egybeforrana azzal az általános és egységes szellemiséggel, aminek *tudomány* a neve.

Nicolae Mărgineanu könyve ebből a távlatból ismerteti a német lélektani kutatók munkásságát. Nemcsak a különböző iskolák időrendi ismertetését kapjuk könyvéből, de tiszta képet nyújt a lélektan tudománnyá történt alakulásának és a többi tudományágaktól való függetlenülésének szellemtörténetéből is.

A lélektan kialakulása a XVIII. századbeli angol empirizmus hatása alatt indul meg. A természettudományban alkalmazott és bevált gyakorlati és minden jelenséget alkotó elemeire bontó tudományos módszernek a lélektanban való alkalmazását már Locke, Berkeley és Hume is sürgetik, úgyhogy Herbart az induló XIX. század legnagyobb lélektani tekintélyének már sikerül a metafizikai buvárkodásoktól független gyakorlati lélektan szükségességére felhívni a figyelmet. A század végefelé azután Fechner az, aki a gyakorlati módszer alkalmazásával a lélektant önálló tudománnyá avatja.

A gyakorlati tudományok és az empirikus bölcsélet tulerős befolyásának tudható be, hogy a lélektant mind szélesebb alapokra fektető német lélektan legelső megnyilatkozásai az ugynevezett lélektani atomizmusra hajlanak és a lelki jelenségeket teljesen a természettudományok módjára és módszereivel vizsgálják. Főkérdésük a lélek végső atomjának felfedezése, amely azután a mind magasabbrendű lélektani megnyilvánulások kulcsát is megadná. Elképzelésükben a lélektani jelenségek egyszerű, atomszerű elemek különböző társításából alakulnak ki és véleményeik főleg a társítások (asszociációk) természetében és formájában különböznek. Az asszociációs elméletek képviselői (*Ebbinghaus, Mach, Ziehen, G. E. Müller*, stb.) bár az alapvető kérdésekben már teljesen elévültek, a lélektan gyakorlati alapokra való helyezésének kétségtelenül érdemes uttörői. Utánuk Wundt hatalmas teremtő egyénisége vetíti fel az asszociációs elméletek közt tévelygő lélektan új útjait. Bár kora atomista elképzelésétől még ő sem tud szabadulni, Wundt, a lélek szerves egységének és az *én*, valamint a lelki jelenségek dinamikus jellegének felismerésével, a legelső modern pszichológus. Ha még Wundt el is ismeri — munka-hipotézisként — a lelki élet atomjaira való felbontás szükségességét, a lelki jelenségeket azonban már, mint szerves és egységes folyamatokat vizsgálja. Közben természetesen sok nagy egyéniség és kutató szellem munkája folyik, míg a német lélektan véglegesen kilábal az asszociációs elképzelésekből. Lassan azonban mindjobban utat tör a lélek egységének és a jelenségek dinamikus jellegének a tudata. *Brentano, Lipps, Stumpf, Ehrenfels, Meinong, Husserl* és *Dilthey* kutatásai után, amelyeket Mărgineanu *átmeneti* irányzatok gyűjtőnév alatt foglal össze, *Wertheimer, Kohler* és *Koffka* szakítják el véglegesen a lélektant az atomelmélettől. Az ő *Gestalt-pszichológiájuk* adja meg azután a kegyelemdőfést azoknak a kezdeti elképzeléseknek, melyek szerint az emberi lélekben lejátszódó jelenségek, különböző érzetek (szenzációk) különböző társításaiból állnak elő. Tulajdonképpen csak *összbenyomásaink* vannak, — vallja ez a lélektan.

Nem a színt, a hangot, a felfogó szerveink által az agy-központba juttatott, mindentől független érzékletet éli meg az ember, hanem az összbemnyomást, a konfigurációt... Viszont a konfiguráció felismerésénél sem áll meg a lélektan. Jaensch, Springer, Kraeger, és Driesch kutatásai végül is a modern német lélektan két nagy ujkori egyénisége: Müller Freienfels vitalizmusa és William Stern széles, a személyiség dinamikus egységébe foglalt rendszeréhez vezetnek. Egyoldalú irányzatok gyűjtőnév alatt: az általános lélektani kísérletektől elütő tárgyú lélektani rendszerekben, Freud pszichoanalízisét, Adler individual-pszichológiáját, Jung tipológiáját, valamint a karakterológia különböző válfajait ismerteti még Margineanu könyve.

Külön értéke a könyvnek a különböző iskolák, irányzatok után az az általános összefüggő rész, amely részletesen tárgyalja a bölcsélet, a történelem- és társadalom-, a fiziológia-, biológia- valamint az orvostudományok befolyását a lélektan kialakulására. Az élvezetes stílusban megírt könyv a nagyközönség széles rétegei számára is nélkülözhetetlen. (Feltette Ferenc)

IORGU IORDAN: GRAMATICA LIMBII ROMÂNE. (Cartea Românească. 1938.)

Az utóbbi években a nyelvtani érdeklődés igen elterjedt a román sajtóban. Egyik napilap hosszú ideig rovatot tartott fenn nyelvészeti tanácsok számára. Mások hetenként vagy ritkább időközökben nyelvi kérdéseket tárgyaló cikkeket közölnek. S még ha e cikkek szerzői nem is mindig bírnak kellő képzettséggel, ha a tanácsok, amiket adnak gyakran hibásak is, a nyelvtani rovatok pusztá létezése az olvasók tényleges érdeklődését mutatja a kérdés iránt.

Ha a hivatalos szakemberek felé fordulunk azonban, azt tapasztaljuk, hogy az ő tevékenységük egészen más irányu. Tény, hogy néhány évvel ezelőtt megkísérelték egy egyetemi gárda megalakítását a neologizmusok elleni védekezés céljára, de ez a kísérlet, amint azt könnyű volt előrelátni, sajnálatos módon meghiusult. Az év folyamán beszéltek még egy szervezkedésről, melynek hivatása a nyelvtani tudományok terjesztése lett volna s felvetődött, hogy az egyetemeken tartsanak tanfolyamokat a román nyelvtanból. Ezek a kísérletek sem váltak valóra: az amit várunk az egyetemi szakemberektől s az, ami hiányzik, az a komoly tanulmány a helyes román gramatikáról. J. A. Candrea nyelvtanán kívül, melyet 1901-ben tettek közzé francia nyelven (azóta ujranyomták románul, de változtatás nélkül), néhány hónappal ezelőttig nem volt egyetlen szakember által írt román nyelvtan sem. Természetesen eltekintek itt a középiskolák alsó osztályai számára készült tankönyvektől, melyek még ha jól szerkesztettek is, nagyon elementárisak ahhoz, hogy felnőttek használhassák azokat, s főleg tankönyv-jellegük miatt nem nyerhetik meg a nagyközönség érdeklődését.

Iorgu Iordan Gramatica limbii române (Cartea Românească) így olyan kezdeményezést jelent, ami követésre méltó. I. Iordan, aki jelenleg a Iasi-i egyetem filozófiai karának dékánja, régi és megbecsült kutatója a román és rokonyelveknek, aki számtalan idevágó tanulmányt tett már közzé román, francia és német nyelven. Az utóbbi években érdeklődését teljesen lekötötte a mai nyelv, minden megnyilvánulásában: köznapi beszéd, argo, irodalmi nyelv, újságírói nyelv, stb., amint ez utóbbi dolgozataiból is kiderül. Épp ezért I. Iordan volt kétségtelenül a leghivatottabb, hogy ösztönzést adjon az eddig annyira elhanyagolt román nyelvtani kutatások ujrafelvétele.